

Kockázatértékelés – kulcs az egészséges munkahelyekhez

Miért végezzünk kockázatértékelést?

Az EU-ban néhány percenként halnak meg emberek a munkával kapcsolatos okok miatt. Mi több, minden évben munkavállalók százezrei sérülnek meg munkájuk során; mások betegségeket vesznek ki, hogy kipihenjék a stresszt, a munkahelyi túlterhelést, kezeljék a váz- és izomrendszeri betegségeket vagy más, a munkahelyhez köthető betegségeket. És mint ahogyan a balesetek és betegségek miatt a dolgozókat és családjaikat személyes költségek terhelik, ez ugyanúgy igénybe veszi az egészségügyi rendszer erőforrásait, és hatással van a termelékenységre is.

A kockázatértékelés a sikeres biztonsági és egészségvédelmi menedzsment alapja, valamint a munkahelyi balesetek és a foglalkozási megbetegedések csökkentésének kulcsa. Ha jól alkalmazzák, javíthatja a munkahelyi biztonságot és egészségvédelmet – és általában az üzleti teljesítményt.

Mi a kockázatértékelés?

A kockázatértékelés a munkahelyi veszélyekből fakadó egészségi és biztonsági kockázatok értékelésének folyamata. Ez a munka összes aspektusának szisztematikus vizsgálatát jelenti, amely áttekinti, hogy:

- mi okozhat sérülést vagy kárt,
- kiküszöbölhető-e a veszély, és ha nem,
- milyen megelőző vagy védőintézkedéseket tesznek, vagy kellene tenni a kockázatok kezelése érdekében (¹).

A munkáltatóknak általános kötelességük, hogy a munkával kapcsolatos összes szempontból biztosítsák a munkavállalók biztonságát és egészségét, és hogy kockázatértékelést végezzenek. Az EU keretirányelve (²) hangsúlyozza a kockázatértékelés kulcsszerepét, és meghatározza azokat az alapvető előírásokat, amelyeket minden munkáltatónak be kell tartania. A tagállamoknak azonban joguk van szigorúbb előírásokat alkalmazni a munkavállalók védelme érdekében (kérjük, nézze meg az országában érvényes nemzeti szabályozást!) (³).

Hogyan értékeljük a kockázatokat?

A legtöbb vállalkozás esetében a kockázatértékelésnél egy egyszerű ötlépéses (⁴) módszer szokott jól működni. Vannak azonban más módszerek is, amelyek ugyanolyan jól működnek, különösen komplexebb kockázatok és körülmények esetén.

A kockázatértékelés öt lépésből álló módszere

1. lépés: A veszélyek és a kockázatoknak kitett személyek azonosítása

Ne feledje: minden veszélyes lehet – legyen az munkaanyag, felszerelés, munkamódszer vagy gyakorlat – ami kárt okozhat.

Néhány ötlet a komoly veszélyek azonosításához:

- sétáljon körbe a munkavégzés helyszínén, azt vizsgálva, hogy mi okozhat kárt;
- beszéljen a munkavállalókkal és/vagy a képviselőikkel az általuk tapasztalt problémákról;
- gondolja át az egészségre hosszú távon káros dolgokat, mint például a magas zajszint, a káros anyagoknak való kitettség, továbbá a komplexebb vagy kevésbé nyilvánvaló kockázatok, mint a pszichoszociális vagy a munkaszervezési kockázati tényezők;
- tekintse át a vállalat baleseti és megbetegedési statisztikáit;
- nézzen bele más információforrásokba, így például:
 - a gyártók és a beszállítók számára készített útmutatókba vagy adatlapokba;
 - a munkahelyi biztonsággal és egészségvédelemmel foglalkozó honlapokba;
 - nemzeti szervezetekről, kereskedelmi szövetségekről vagy szakszervezetekről szóló anyagokba;
 - a jogi szabályozásokba és a műszaki szabványokba.

Minden veszély esetében világosnak kell lennie, hogy kire lehet ártalmas; ez segít a kockázatkezelés legjobb módszerének meghatározásában. Ez nem jelenti azt, hogy mindenkit személy szerint fel kell sorolni, elég az emberek csoportjait azonosítani, így például „a raktárban dolgozó emberek” vagy a „járókelők”. A takarítók, az alvállalkozók és a civilek is ki lehetnek téve kockázatoknak.

Nagy figyelmet kell szentelni a nemekkel kapcsolatos kérdéseknek (⁵), valamint a dolgozók azon csoportjainak, akik nagyobb kockázatnak vannak kitéve, vagy különleges igényeik vannak (lásd a keretes részt). Az egyes esetekben fontos azt azonosítani, hogy ők milyen módon szenvedhetnek károsodást, azaz milyen típusú sérülés vagy betegség léphet fel.

(¹) Útmutató a munkahelyi kockázatok értékeléséhez, Luxemburg: Az Európai Községek Hivatalos Kiadványainak Hivatala, 1996.

(²) A Tanács 1989. június 12-i 89/391/EGK irányelve a munkavállalók munkahelyi biztonságának és egészségvédelmének javítását ösztönző intézkedések bevezetéséről.

(³) Magyarország: <http://www.ommf.gov.hu>, <http://hu.osha.europa.eu>

(⁴) Ha az Ön országában a kockázatértékelési eljárás több vagy kevesebb lépésből áll, vagy ha az öt lépésből némelyik eltér, a vezérelveknél akkor is ugyanazoknak kell lenniük.

(⁵) 43. ténylap, benne a nemekkel kapcsolatos kérdések a kockázatértékelésben: <http://osha.europa.eu/publications/factsheets>

Esetlegesen nagyobb kockázatnak kitett munkavállalók

- Foglyatékál élő munkavállalók
- Migráns munkavállalók
- Fiatal és idős munkavállalók
- Várandós nők és szoptató anyák
- Képzetlen vagy tapasztalatlan munkaerő
- Karbantartók
- Immunproblémás munkavállalók
- Betegségekben (pl. hörghurut) szenvedő munkavállalók
- Olyan gyógyszereket szedő munkavállalók, akik emiatt érzékenyebbek az ártalmakra.

2. lépés: A kockázatok értékelése és rangsorolása

Ne feledje: a kockázat annak az esélye (legyen az nagy vagy kicsi), hogy valaki megsérül a veszély miatt.

A következő lépés az egyes veszélyekből eredő kockázatok értékelése. Itt az alábbiakat érdemes átgondolni:

- mennyi annak az esélye, hogy a veszély károsodást okoz;
- várhatóan milyen komoly ez a károsodás;
- a dolgozók milyen gyakran (és mennyien) vannak ennek kitéve.

Nincs szükség szakértelemre vagy bonyolult technikákra, egy mérlegelésen alapuló egyszerű eljárás megfelelő a legtöbb munkahelyi veszély vagy tevékenység megvizsgálására. Ezek között vannak olyan tevékenységek, amelyekkel nem járnak komoly veszélyek, vagy olyan munkahelyek, ahol a kockázatok jól ismertek vagy megfelelően azonosítottak, és van megfelelő eszköz a kezelésükre. Valószínűleg ez érvényes a legtöbb vállalkozásra (főként a kis- és középvállalkozásokra – kkv-krá). A kockázatok rangsorolni kell, és ebben a sorrendben kell őket kezelni.

3. lépés: Döntés a megelőző fellépésről

A következő lépésben dönteni kell a kockázatok kiküszöbölésének vagy kezelésének módjáról. Ennél a fázisnál a következő dolgokat kell átgondolni:

- ha van rá lehetőség, meg kell szabadulni a kockázattól;
- ha nem, hogyan lehet kezelni a kockázatot, hogy azok ne veszélyeztessék az érintett emberek biztonságát és egészségét.

A kockázatok megelőzésénél és kezelésénél az alábbi általános elveket kell szem előtt tartani:

- a kockázatok elkerülése;
- a veszélyes kicserélése veszélytelenre vagy kevésbé veszélyesre;
- a kockázatok forrásuknál történő kezelése;
- az egyéni helyett csoportos védőintézkedések alkalmazása (pl. a füstnek vagy gőzöknek való kitettség kezelése helyi szellőztetéssel az egyéni légzőkészülékek helyett);
- a műszaki fejlődéshez és a változó információkhoz való alkalmazkodás;

- a védelmi szint folyamatos javítása.

4. lépés: Cselekvés

A következő lépés a megelőző és védőintézkedések végrehajtása. Fontos bevonni a munkavállalókat és képviselőiket a folyamatba.

A hatékony megvalósítás egy olyan terv kidolgozását jelenti, amelyik meghatározza:

- a megvalósítandó intézkedéseket;
- ki mikor mit tegyen;
- mikorra kell végrehajtani.

Nagyon fontos, hogy a kockázatok kiküszöbölését vagy megelőzését célzó tevékenységeket rangsorolni kell.

5. lépés: Nyomon követés és felülvizsgálat

A rendszeres ellenőrzések során nem szabad megfeledkezni annak biztosításáról, hogy a megelőző és védőintézkedések működjenek, vagy legyenek végrehajtva, valamint hogy az új problémákra felfigyeljünk.

A kockázateértékelést rendszeresen felül kell vizsgálni a kockázatok természete, illetve a munkatevékenység változékonyságának mértéke függvényében, vagy akkor, ha egy baleset vagy egy majdnem bekövetkezett baleset ⁽⁶⁾ tanulságainak eredményei erre vezetnek. A kockázateértékelés nem egy egyszeri és örökérvényű tevékenység.

Az értékelés dokumentálása

A kockázateértékelést dokumentálni kell. Egy ilyen dokumentáció:

- az érintetteknek szóló információkat tartalmaz;
- nyomon követi, hogy a szükséges intézkedéseket végrehajtották-e;
- bizonyíték a felügyelő hatóságok számára;
- tartalmazza a körülmények megváltozása miatti felülvizsgálat tényét.

Egy ilyen dokumentációnak legalább a következő adatokat célszerű tartalmaznia:

- a vizsgálatot végző személy(ek) neve és beosztása;
- az azonosított veszélyek és kockázatok;
- a különleges kockázatoknak kitett munkavállalói csoportok;
- a szükséges védőintézkedések;
- az intézkedések bevezetésének részletei, például a felelős személy neve és a dátum;
- a nyomon követés és felülvizsgálat részletei, beleértve a dátumokat és a résztvevőket;
- a munkavállalóknak és képviselőiknek a kockázateértékelési folyamatba történő bevonásának részleteit.

További információk

Ez a ténylep a kockázateértékelésről szóló 2008/2009-es európai kampány része. További ténylep a témában és még több, a kockázateértékelésről szóló információ elérhető a <http://osha.europa.eu/topics/riskassessment> címen. Ezt a weboldalt folyamatosan bővítik és frissítik.

⁽⁶⁾ Egy majdnem bekövetkezett baleset olyan nem tervezett esemény, ami ugyan nem okoz sérülést, megbetegedést vagy károsodást – de akár okozhatott volna.

